

MT

2017 1100

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--

MT - SANSKRIT COMPOSITE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - SEMI PRELIM - I
PAPER - I

Time : 2 Hours

Model Answer Paper

Marks : 40

प्रथमः विभागः - गद्यम् ।		
उ. १	अ) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।	
१.	अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।	१
	मेघः पापं वृष्टिरूपेण पातयति यतः जीवनं स्वकर्माधिष्ठितम् ।	
(ii)	कः कं वदति ।	१
	मेघः यात्रिणं वदति ।	
(iii)	वाक्यं पुनर्लिखित्वा सत्यं वा असत्यमिति लिखत ।	१
	सत्कर्मणा पुण्यं भवति । - सत्यम् ।	
उ. १	ब) गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत ।	
१.	अवबोधनम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)	
(i)	उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।	१
	जनाः तेषु कार्यालयेषु अधिकमूल्यं ददति यतः ते तेषां कार्यस्य सत्त्वरसिद्धिम् इच्छन्ति ।	
(ii)	पूर्णवाक्येन उत्तरत ।	१
	न्याय्यपथानुसारिणः सत्यमार्गगामिनः कार्यसिद्धिः नित्यमेव कष्टसाध्या भवति ।	
(iii)	योग्यं वा अयोग्यमिति लिखत ।	१
	न्याय्यपथगामिनः जनाः विरलाः सन्ति । - योग्यम् ।	
२.	पृथक्करणम् ।	
	मेलनं कुरुत ।	२
(i)	चन्द्रमाः - विश्वं धवलयति ।	
(ii)	न्याय्यपथगामिनः जनाः - समाजं परिवर्तयन्ति ।	
(iii)	दीपः - दीपमाला प्रज्वलति ।	
(iv)	सत्यगामी मनुजः - जनसमूहं प्रेरयति ।	
उ. १	क) गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत ।	
१.	शब्दज्ञानम् । (केऽपि २ कृती कुरुत ।)	
(i)	समूहेतरपदं लिखत ।	१
	आपत्तिः, विपत्तिः, सम्पत्तिः, सङ्कटम् । - सम्पत्तिः ।	

ii) 9) 2)	चतुर्थपदं लिखत । (विशेषण - विशेष्य - अन्वितिः ।) जन्तवः : क्षुद्राः :: सर्वाङ्गम् : आच्छादितम् । गुप्तचराः : आगताः :: कोटरः : महान् ।	9 9
(iii) 2.	निर्दिश्य, प्रविश्य पृथक्करणम् । आच्छादकाः पिपीलिकाः दिशादर्शकः सूर्यखगः अर्जुनस्य गुप्तचराः शत्रवः परिव्राजकवेषधारी वेषः द्वितीयः विभागः - पद्यम् ।	9 2
उ. 2 9.	अ) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । पृथक्करणम् । परिसनगरम् नदी न्यायमन्दिरम् आराधनमन्दिरम् मूर्तिः सीन न्यायस्य प्रासादः सेन्ट चेपलम् जोनदेवी	2
2. 9) 2)	शब्दज्ञानम् । चतुर्थपदं चित्वा लिखत । गगनम् : नभः :: विख्यातम् : विश्रुतम् । प्रासादः : भवनम् :: शिरः : मूर्धा ।	9
उ. 2 9.	ब) पद्यांशं पठित्वा निर्दिष्टाः कृतीः कुरुत । पूर्णवाक्येन उत्तरत । वासरान्ते क्षीरं पिबेत् ।	9
उ. 2 (i) (ii)	क) स्मरणम् । श्लोकपूर्तिं कुरुत । (केवलं 9 श्लोकः लेखनीयः ।) उपानहौ च वासश्च धृतमन्यैर्न धारयेत् । उपवीतमलङ्कारं स्रजं करकमेव च ॥ पात्रापात्रविधेको हि धेनुपन्नगयोरिव । नृणात्सञ्जायते क्षीरं क्षीरात्सञ्जायते विषम् ॥	2 2

उ. २	<p>ड) श्लोकांशान् मेलयत ।</p> <p>(i) अद्रोहः सर्वभूतेषु - कर्मणा मनसा गिरा ।</p> <p>(ii) धर्मार्थकाममोक्षाणाम् - आरोग्यं मूलमुत्तमम् ।</p> <p>(iii) तस्मान्नरो वह्निविवर्धनाय - मुहुर्मुहुर्वारि पिबेदभूरि ।</p> <p>(iv) बली बलं वेत्ति - न वेत्ति निर्बलः ।</p> <p>तृतीयः विभागः - व्याकरणम् ।</p>	२																		
उ. ३	<p>यथानिर्देशं कृतीः कुरुत । (केवलं ५ उपप्रश्नाः लेखनीयाः ।)</p>	२																		
अ)	<p>नाम/सर्वनामपदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)</p> <table border="1"> <tr> <td></td> <td>प्रथमा एकवचनम्</td> <td>सम्बोधन बहुवचन</td> <td>सप्तमी बहुवचन</td> </tr> <tr> <td>नाम</td> <td>यात्री</td> <td>नद्यः</td> <td>कार्यालयेषु</td> </tr> <tr> <td>सर्वनाम</td> <td>भवती</td> <td>सर्वे</td> <td>तेषु</td> </tr> </table>		प्रथमा एकवचनम्	सम्बोधन बहुवचन	सप्तमी बहुवचन	नाम	यात्री	नद्यः	कार्यालयेषु	सर्वनाम	भवती	सर्वे	तेषु	२						
	प्रथमा एकवचनम्	सम्बोधन बहुवचन	सप्तमी बहुवचन																	
नाम	यात्री	नद्यः	कार्यालयेषु																	
सर्वनाम	भवती	सर्वे	तेषु																	
आ)	<p>क्रियापदानां पृथक्करणम् । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)</p> <table border="1"> <tr> <td>द्वितीयः</td> <td>परोक्षः</td> <td>प्रथमः</td> <td>वर्तमानकालः</td> <td>आज्ञार्थः</td> <td>विध्यर्थः</td> </tr> <tr> <td>भविष्यकालः</td> <td>भूतकालः</td> <td>भूतकालः</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>ज्ञास्ये</td> <td>बभूव</td> <td>अचिन्तयत्</td> <td>अस्ति</td> <td>भवतु</td> <td>लङ्घयेत्</td> </tr> </table>	द्वितीयः	परोक्षः	प्रथमः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः	विध्यर्थः	भविष्यकालः	भूतकालः	भूतकालः				ज्ञास्ये	बभूव	अचिन्तयत्	अस्ति	भवतु	लङ्घयेत्	२
द्वितीयः	परोक्षः	प्रथमः	वर्तमानकालः	आज्ञार्थः	विध्यर्थः															
भविष्यकालः	भूतकालः	भूतकालः																		
ज्ञास्ये	बभूव	अचिन्तयत्	अस्ति	भवतु	लङ्घयेत्															
इ)	<p>समासाः । कोष्ठकपूर्तिं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)</p> <p>विग्रहवाक्यानां समासनामभिः सह मेलनं कुरुत ।</p> <table border="1"> <tr> <td>विग्रहवाक्यानि</td> <td>समासनामानि</td> </tr> <tr> <td>(i) अधिकं मूल्यम् ।</td> <td>१) कर्मधारयः</td> </tr> <tr> <td>(ii) सुष्ठु हताः ।</td> <td>२) प्रादि - तत्पुरुषः</td> </tr> <tr> <td>(iii) नयः च विक्रमः च, तयोः।</td> <td>३) इतरेतरद्वन्द्वः</td> </tr> <tr> <td>(iv) न विद्यते कायः यस्य सः।</td> <td>४) नञ् बहुव्रीहिः</td> </tr> <tr> <td>(v) धनुः धरति इति।</td> <td>५) उपपद - तत्पुरुषः</td> </tr> <tr> <td>(vi) कन्दुकस्य आकारः येषां ते ।</td> <td>६) बहुव्रीहिः</td> </tr> </table>	विग्रहवाक्यानि	समासनामानि	(i) अधिकं मूल्यम् ।	१) कर्मधारयः	(ii) सुष्ठु हताः ।	२) प्रादि - तत्पुरुषः	(iii) नयः च विक्रमः च, तयोः।	३) इतरेतरद्वन्द्वः	(iv) न विद्यते कायः यस्य सः।	४) नञ् बहुव्रीहिः	(v) धनुः धरति इति।	५) उपपद - तत्पुरुषः	(vi) कन्दुकस्य आकारः येषां ते ।	६) बहुव्रीहिः	२				
विग्रहवाक्यानि	समासनामानि																			
(i) अधिकं मूल्यम् ।	१) कर्मधारयः																			
(ii) सुष्ठु हताः ।	२) प्रादि - तत्पुरुषः																			
(iii) नयः च विक्रमः च, तयोः।	३) इतरेतरद्वन्द्वः																			
(iv) न विद्यते कायः यस्य सः।	४) नञ् बहुव्रीहिः																			
(v) धनुः धरति इति।	५) उपपद - तत्पुरुषः																			
(vi) कन्दुकस्य आकारः येषां ते ।	६) बहुव्रीहिः																			
ई)	<p>उपपदविभक्तिः ।</p> <p>उचितं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)</p> <p>(i) तस्य समीपे स्थित्वा सेवां कृतवान् ।</p> <p>(ii) कश्चन गोन्दिया - निवासी यात्री एकदा काशीनगरं जगाम ।</p> <p>(iii) कांश्चन गुप्तचरान् तं प्रति एवागच्छतः सः दृष्टवान् ।</p> <p>(iv) तस्य पुरतः सूर्यखगः तत्रोपस्थितः ।</p> <p>(v) अलं विवादेन ।</p> <p>(vi) गृहम् अभितः वृक्षाः सन्ति ।</p>	२																		

उ)	सन्धिं / सन्धिविग्रहं कुरुत । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	२
(i)	एतच्छ्रुत्वा = एतत् + श्रुत्वा ।	
(ii)	निरम्बुपानाच्च = निरम्बुपानात् + च ।	
(iii)	घर्षयेदन्तम् = घर्षयेत् + दन्तम् ।	
(iv)	देशाभिमानश्च = देशाभिमानः + च ।	
(v)	कृतेऽपि = कृते + अपि ।	
(vi)	मनस्यकरोत् = मनसि + अकरोत् ।	
ऊ)	सङ्ख्यावाचकविशेषणानि । रिक्तस्थानपूर्तिः । (केऽपि ४ पर्यायाः लेखनीयाः ।)	२
(i)	चित्रकलायां पञ्च प्रधानवर्णाः विदिताः ।	
(ii)	देवः, मनुष्यः, दानवः, च प्रजापतेः त्रयः पुत्राः ।	
(iii)	चित्रकलास्पर्धायां अहं प्रथमेन क्रमाङ्केन उत्तीर्णः ।	
(iv)	महाभारतस्य तृतीयः सर्गः रमणीयः ।	
(v)	दिनस्य द्विवारं दन्तधावनं कुर्यात् ।	
(vi)	सप्ताहस्य एकवारम् अहं मन्दिरं गच्छामि ।	
	चतुर्थः विभागः - लेखनकौशल्यम् ।	
उ. ४	अधोनिर्दिष्टे कृती कुरुत ।	
अ)	वाक्यनिर्माणम् ।	४
	कोष्ठकतः शब्दान् चित्वा अर्थसङ्गतानि ४ वाक्यानि लिखत ।	
	पारितोषिकं केन दातव्यम् ?	
	मिष्टान्नं कस्मै रोचते ?	
	पुस्तकं कुत्र वर्तते ?	
	कमलं किमर्थम् आनीतम् ?	
आ)	परिच्छेदपूर्तिः ।	४
	मञ्जूषातः उचितान् शब्दान् चित्वा ४ रिक्तस्थानानि पूरयित्वा परिच्छेदं पुनर्लिखत ।	
	एकदा सर्वे ग्रामस्थाः सम्मित्य एकस्य ग्रामीणस्य विषये चर्चाम् अकुर्वन्। बहुभिः जनैः स प्रशंसितः। अन्ततः एकः जनः अवदत् सः उत्तमः जनः अस्ति, इत्यत्र नास्ति सन्देहः । परन्तु तस्मिन् द्वौ दोषौ वर्तते इति मे प्रतिभाति। तच्छ्रुत्वा अपरः अपृच्छत् कौ तौ दोषौ ? ज्ञानुम् इच्छामि। सः शीघ्रकोपी तथा कोपावेशे सः कार्याकार्यविवेकं न रक्षति। संयोगवशात् यस्य विषये वार्तालापः प्रचलितः आसीत् स एव तत्र आगतः। अन्तिमं वाक्यं तस्य श्रवणपथे आपतितम्। स्वस्य आलोचकस्य उपरि उत्पत्य ग्रीवया तं गृह्णन् सः अपृच्छत्, रे शठ, मां शीघ्रकोपी इति वदसि ? किं ते धार्ष्ट्यम्। तव कण्ठनोदनं करोमि अधुना। उपस्थिताः अन्ये जनाः तस्य रक्षणार्थं प्रयतमानाः अवदन्, भवान् स्वयमेव प्रमाणीकृतवान् यत् तस्य आलोचना न मिथ्या।	
	** ** * * * * *	